

VAN IDEE TOT FILM

INLEIDING

Alvorens een film gedraaid wordt, komt deze eerst tot stand op papier. In dit stadium onderscheiden we 5 grote onderverdelingen, nl. het verhaal, het scenario, het draaiboek, het werkplan en het scriptboek.

Alles wat hierna volgt is in principe gebaseerd op een professionele filmopname. Stuk voor stuk kunnen ze echter hun nut bewijzen voor wat betreft een film, gedraaid door amateurs alhoewel het kan zijn dat de film die wij wensen te maken op een eenvoudiger manier kan voorbereid worden.

Het is echter onmisbaar om bepaalde gegevens, hoe algemeen ook, vooraf op papier te zetten als we tot een goed resultaat willen komen. Deze tekst is dan ook gebaseerd op een professionele uitwerking, dit om zo volledig mogelijk te zijn.

We zullen de 5 hierboven vermelde onderverdelingen heel kort uit de doeken doen maar bij het draaiboek blijven we wel wat langer stilstaan.

§ 1 Het verhaal

Dit element komt eigenlijk alleen maar voor bij een speelfilm. In de meeste gevallen is dit een boek, een gedicht, een novelle, enz.

Het verhaal is echter geen noodzakelijk onderdeel daar, vooral als we zelf een verhaal uitdenken, we rechtstreeks met het scenario kunnen beginnen.

§ 2 Het scenario

Dit is de samenvatting van het verhaal, literair geschreven, zoals we het willen verfilmen, met voldoende details wat betreft decor of de omgeving, de personages, de beschrijving van de handeling en de dialogen, of als het geen speelfilm betreft, de commentaar die op de film komt.

Wanneer we uit een bestaand verhaal een scenario destilleren dan laten we hierbij alles wat overbodig is om in onze film gebruikt te worden gewoon vallen. Hiermee bedoel ik dan bijvoorbeeld :

- ellenlange natuur- en gemoedsbeschrijvingen. We kunnen die echter wel samenvatten tot het strikt essentiële als dat nodig is voor onze film.
- alle eventueel voorkomende nevenverhalen die met de essentie van ons filmverhaal niets te maken hebben en onze film alleen maar eindeloos lang en langdradig kunnen maken.

Voor een documentaire is het scenario in principe de tekst die op de film zal komen.

Kleine tip : het scenario wordt over het algemeen geschreven in het lettertype Courier 12 punt, met 1.5 lijn als interlinie. Dit heeft als voordeel dat 1 bladzijde ongeveer gelijk is aan 1 minuut film.

§ 3 Het draaiboek

Dat is de verwerking van het scenario in filmtaal en is het voornaamste onderdeel van de voorbereiding van de film. Het bevat zowel alle gegevens die het filmbeeld aangaan (dus wat we in de film ZIEN), als deze die verband houden met het geluid (dus wat we zullen HOREN).

In het gedeelte betreffende de filmopnamen onderscheiden we 2 delen : de sekwenties en de beelden (of shots).

- 1) de sekwentie is, in volgorde van het scenario, alles wat zich op een en dezelfde plaats of in dezelfde omgeving afspeelt.

Over het algemeen krijgt de sekwentie een titel die de inhoud of het onderwerp ervan aanduidt. De sekwenties worden onderbroken genummerd van het begin tot het einde van de film.

Na het nummer en de titel vermelden we alle gegevens die gelden voor de hele sekwentie, t.t.z.

- de omstandigheden waarin het verhaal zich afspeelt en waarin we zullen opnemen :
  - buiten- of binnenopname
  - dag-, avond- of nachtopname
  - weersgesteldheid (zonnig, regen, sneeuw, ...)
  - en andere
- de plaatsaanduiding : dit is de beschrijving of de aanduiding van de plaats waar de sekwentie zich afspeelt. Dit kan gaan van een eenvoudige aanduiding (bv. open plaats in het bos) tot een gedetailleerde beschrijving van het decor of de omgeving en eventueel aangevuld met een tekening of een schets.
- de aanduiding van de rekwisieten die we in de handeling zullen nodig hebben, zowel deze die deel uitmaken van het decor als deze die er geen deel van uitmaken en bijvoorbeeld in de zakken van de acteur(s) zitten maar in de actie zullen gebruikt worden (kwestie om ze niet te vergeten), bv. fiets - geld - horloge - hamer - enz.
- de aanduiding van de personages die in deze sekwentie optreden met eventueel de beschrijving van hun kleding, de aard van hun grimace, enz.
- alles betreffende het geluid voor zover het voor heel de sekwentie geldt (bv. geruis van de regen, straatgeluiden, zachte muziek, enz)
- eventueel toe te passen trucages of speciale belichting van de set, in zover zij gelden voor heel de sekwentie.

2) na deze algemene vermeldingen betreffende de onveranderlijke delen van de sekwentie, komen we tot de aanduiding van de beelden of shots. Hiervoor wordt ons blad in 2 gedeeld waarbij alles wat het beeld betreft LINKS genoteerd wordt en alles wat het geluid betreft RECHTS.

a) De beelden

Deze worden eveneens van het begin tot het einde van de film ononderbroken genummerd (dus niet bij nieuwe sekwentie herbeginnen van 1) waarbij we dan per nummer telkens de beschrijving geven van de manier van opnemen en het verloop van de actie.

Iedere nummering komt overeen met een doorlopende opname (dus waarbij de camera NIET stopt, ook al verandert het standpunt).

Telkens als de camera stopt, nemen we een ander opnamestandpunt en krijgen we een volgend nummer.

Per beeld worden de verschillende elementen aangeduid die we nodig hebben om de opname te maken. Deze zijn, zonder in detail te treden :

- aanduiden of de opname moet in-, uit- of overvloeien (een vaste overgang wordt niet aangeduid) ; dit hebben we eigenlijk niet rechtstreeks nodig bij de opname zelf maar het moet wel aangeduid worden om het later in de montage toe te passen (ofte niet te vergeten).
- cadrage (of beeldduitsnit) van de opname zoals BCU (big close-up), CU (close-up), MCU (medium close-up), HT (half totaal) of MS (mediumshot), PA (plan américain) of MLS (medium long shot), TO (totaal opname) of LS (long shot), AB (algemeen beeld) of VLS (very long shot).
- camerafstand of opnamestandpunt : kikker- of vogelperspektief, diagonaalstand (nota : normaal standpunt wordt niet aangeduid).
- camerabeweging :
  - wanneer de camera niet beweegt wordt er niets aangeduid
  - pan (naar links, naar rechts)
  - tilt up of tilt down (=pan omhoog of omlaag)
  - opwaartse of neerwaartse kraanbeweging
  - travelling voorwaarts, achterwaarts, zijwaarts
  - in- of uitzoomen (althoewel dit geen camerabeweging is, wordt dat hier vernoemd omdat het een voor- of achterwaartse travelling suggereert)
- de actie, de houding, de mimiek, kortom het spel van de acteur(s) in een korte beschrijving, bijvoorbeeld : X ligt nog steeds op de grond, tast met een pijnlijke grimas aan zijn hoofd en krabbelt recht
- eventueel worden ook speciale trucages, speciale belichtingen, speciale effecten, enz. aangeduid indien deze voor dat beeld alleen gelden en afwijken van de voor de hele sekwentie geldende gegevens

b) Het geluid

Naast de beelden duiden we de voor dat beeld specifiek(e) geluid(en) aan.

In het geluidgedeelte onderscheiden we 3 onderverdelingen :

- het gesproken woord :dit is de commentaar of de dialoog : dit wordt aangeduid naast het beeld waarop het slaat. In geval van dialoog duiden we natuurlijk aan wie het zegt. Bv :

Jan : dag Jef, hoe gaat het ?

Jef : goed, dank u

vooral de dialoog wordt per beeld aangeduid daar dit nauw samenhangt met het spel van de acteurs. Ook de commentaar (bv. bij een documentaire) kan noodzakelijk bij een bepaald beeld moeten aangeduid worden indien hij over dat specifieke beeld handelt. In andere gevallen kan soms commentaar over een hele sekwentie worden aangeduid.

- de geluiden : dit zijn alle geluiden die gelden voor een bepaald beeld(kan ook een reeks van beelden zijn) en bijgevolg naast dat beeld vermeld worden (bv. in het beeldgedeelte staat “er rijdt een auto voorbij” - in het geluidgedeelte vermelden we “voorbijrijdende auto”

- de muziek : alhoewel deze meestal voor de ganse sekwentie geldt, kan het gebeuren dat deze toch niet over de ganse sekwentie loopt. Dan dienen we dit uiteraard aan te duiden naast het beeld waarop het betrekking heeft (bv. in het beeldgedeelte wordt een radio aan of af gezet, in het geluidgedeelte duiden we aan dat de muziek begint of stopt)

- als algemene nota betreffende de muziek dient er wel gezegd dat de gegevens ervan mee opgenoteerd dienen te worden in het draaiboek want de muziek wordt uiteraard pas later (bij de sonorisatie) toegevoegd. Zo zijn we zeker dat we ze nog terug vinden.

Nog enkele algemene nota's betreffende het draaiboek :

- bij een documentaire zijn er (meestal) geen acteurs en kunnen we niet ingrijpen op de handelingen van de personages (bv. personen aan de lopende band), dan vervalt natuurlijk uit al het voorgaande de beschrijving van het spel van de acteurs. Ook kan de beschrijving van het decor vervangen worden door een eenvoudige aanduiding van de plaats waar de opname zal gebeuren (indien nodig). De rest dienen we evenwel op dezelfde wijze te behandelen, willen we tot een degelijk eindproduct komen

- de commentaar bij een documentaire dient uiteraard aangeduid te worden in het geluidsgedeelte. Het kan soms interessant zijn om de commentaar door 2 personen te laten inspreken, wat veelal minder eentonig is. In dat geval behoudt de commentaar in het draaiboek het karakter van een dialoog

- bij een reportage zal het meestal onmogelijk zijn om een scenario en een draaiboek op te stellen.

Voor de gemakkelijheid, vooral met het oog op de sonorisatie, is het aan te bevelen, zelfs eventueel na de volledige montage van de film (maar liefst ervoor), een soort draaiboek op te stellen aan de hand van de reeds opgenomen beelden, om de juiste geluiden en commentaar op de juiste plaats te laten komen

- voor de vorm van het draaiboek bestaat er geen algemene richtlijn. Iedereen kan dit maken naar eigen goeddunken. Van het moment dat jijzelf er aan uit kan en er kan mee werken, is het voldoende.

§ 4 Het werkplan

In een film zullen er steeds scenes zijn die zich op dezelfde plaats afspelen maar die niet na mekaar voorkomen in de film. Om rationele redenen en om gemakkelijk te werken zullen we alle sekwenties betreffende eenzelfde plaats na mekaar opnemen. Later, bij de montage, zullen we dan wel alles op hun plaats brengen. Om aldus te werken gaan we, na dat het draaiboek is opgesteld, een werkplan opmaken. Dit wordt als volgt gedaan :

1) we groeperen alle sekwenties die op eenzelfde plaats zullen gefilmd worden

2) deze delen we dan nog verder in volgens de beelden met hetzelfde opnamestandpunt (plaats van de camera)

3) voor een speelfilm kan er ook nog een bijkomende indeling zijn met betrekking tot de acteurs, doch punt 1 en punt 2 primeren

Zo komen we tot een rationeel werkplan doordat we alle opnamen op eenzelfde plaats en met hetzelfde camerastandpunt in eenmaal kunnen opnemen met zo weinig mogelijk verplaatsingen van ons opnamemateriaal.

Het werkplan draagt dan ook geen verdere details dan alleen maar de aanduiding van een volgnummer, het sekwentienummer en het beeldnummer. Verdere details vinden we uiteraard in het draaiboek.

§ 5 Het scriptboek

Naast het werkplan is er nog een andere aantekening die we kunnen bijhouden en die ons zeer nuttig kan zijn : het scriptboek.

Het is een notitieboek waarin we, in volgorde van de sekwenties en de beelden (dus zoals het draaiboek) 4 dingen aanduiden :

- 1) algemeenheden van de sekwentie (plaatsbeschrijving, decor, personagebeschrijvingen en hun kleding, rekwisieten, enz)
- 2) vervolgens per beeld
  - a) de details waarop we dienen te letten zoals bepaalde decoronderdelen (bv. een wandklok die een bepaald uur moet aanduiden) - de rekwisieten die in dat beeld voorkomen met de plaats waar ze zich dienen te bevonden - de acteurs die in dat beeld voorkomen - enz
  - b) hoe de opname van dat beeld begint en eindigt, dit om het te kunnen vergelijken met het voorgaande en het volgende beeld, alsmede onder welke omstandigheden de opname is gemaakt (bv. plaats van de acteur(s) - stand van de zon - enz)
  - c) het volgnummer van de opname uit de reeks opnamen van hetzelfde beeld dat het beste is en dat we later, bij de montage, zullen gebruiken in onze film

Punt 1 en 2a worden aangetekend voordat we beginnen filmen, dus onmiddellijk na het opstellen van het draaiboek en het werkplan. Gemakkelijkshalve kan in het draaiboek een deel voorzien worden (indien de plaats het toelaat, maar dat zal zelden het geval zijn) dat als scriptboek dienst doet waardoor punten 1 en 2a niet meer terug genoteerd dienen te worden, alhoewel dit met de copy-paste-functie van de computer geen onoverkomelijk werk is.

De punten 2b en 2c worden uiteraard opgetekend tijdens of onmiddellijk na de opname.

Het bijhouden van het scriptboek is in de professionele wereld de taak van de “scriptgirl” en is van het grootste belang. Bij amateurs komt deze persoon zelden voor doch het scriptboek is haast onmisbaar, vooral wanneer het een film betreft van een zekere lengte (je kan niet alles onthouden).

De reden van het bijhouden van het scriptboek is duidelijk, namelijk :

- a) er voor te zorgen dat er tussen de beelden en de sekwenties die elkaar in de film opvolgen maar op een ander ogenblik gefilmd werden, geen continuïteitsfout, t.t.z. geen foutieve overgang plaats heeft (in vaktaal wordt dit een “valse raccord” genoemd)
Vb :een acteur wordt buiten opgenomen als hij en huis wil binnen gaan en hij is gekleed in een rode pull. De volgende scene is een binnenopname die veel later of veel vroeger gefilmd werd en is deze waar de acteur in de hal van het huis komt. Hier moet hij eveneens diezelfde pull aanhebben.
- b) er voor te zorgen dat, indien een opname later moet hermaakt worden omdat er iets is mis gelopen, we ons de juiste opnameomstandigheden zouden herinneren

§ 6 De klap

Een praktisch voorwerp dat we gebruiken om later onze opnamen in het geheel van opnamen terug te vinden, is de KLAP. Dit is gewoon een bordje waarop we volgende gegevens vermelden :

- 1) de titel van de film
- 2) het nummer en de naam van de sekwentie
- 3) het nummer van het beeld
- 4) het volgnummer van de opname of in vaktermen de “take”

Voor het begin van de opname wordt dit bordje, nadat er de nodige gegevens zijn op aangebracht, even gefilmd met als gevolg dat de gegevens aangaande de opname die volgt op onze film staan en we ze bij demontage gemakkelijk kunnen terug vinden en herkennen. Dikwijls worden deze gegevens ook hardop voorgelezen zodat zij ook op de klankband staan.